

Звернення українських правозахисних організацій-учасниць Коаліції «Справедливість заради миру на Донбасі» щодо Мінських домовленостей

Станом на січень 2016 року на сході України через воєнні дії, які фактично є війною, розв'язаною Російською Федерацією проти України, вже загинуло понад дев'ять тисяч, було поранено десятки тисяч, зникли безвісти близько двох тисяч та вимушено залишили свої домівки більше двох мільйонів людей. Щоб зупинити вбивства і кровопролиття, першочерговою нагальною вимогою є припинення вогню на Донбасі, - і на це на були спрямовані дипломатичні зусилля демократичних країн.

Разом із тим, ефективна стратегія мирного вирішення збройного конфлікту має ґрунтуватися на принципах забезпечення прав людини та верховенства права. З огляду на це, **ми звертаємо увагу на наступні проблемні моменти реалізації політичних Мінських домовленостей:**

1. За офіційними даними, у полоні незаконних збройних формувань перебуває близько 140 як військових, так і цивільних осіб. Ці люди мали бути звільнені відповідно до Мінських домовленостей ще десять місяців тому. Значна кількість цих в'язнів утримується в приміщеннях, непридатних навіть для короткочасного перебування людей. За даними Коаліції «Справедливість заради миру на Донбасі», на неконтрольованих українським урядом територіях катуванню та жорстокому поводженню були піддані 86% військовослужбовців та кожна друга цивільна особа з числа незаконно затриманих. Водночас, життя щонайменше трьох із 21-го ув'язненого із політичних мотивів українця у Росії та Криму перебуває сьогодні під прямою загрозою (ідеться про Надію Савченко, Станіслава Клича та Юрія Солошенка). Отже, звільнення заручників та незаконно утримуваних осіб має стати безумовною нагальною вимогою. Її не можна прив'язуватися до виконання інших пунктів Мінських домовленостей. Особи, що перебувають в полоні у незаконних збройних формувань, можуть не дожити до чергового раунду переговорів.

Водночас, варто зауважити, що занепокоєння правозахисників викликає сама процедура обмінів, оскільки вона відбувається поза правовим полем, що автоматично ставить під сумнів дотримання прав людини, в тому числі, бойовиків, яких обмінюють на українських військовополонених та цивільних заручників.

2. У ході збройного конфлікту був вчинений величезний масив тяжких злочинів. Тисячі людей стали жертвами злочинців, які грабували, били, гвалтували, викрадали та вбивали, встановивши своє середньовічне право сили і відкинувши будь-які цивілізовані правила чи норми. Мінськими домовленостями передбачено амністію, помилування та недискримінацію, що є невід'ємною частиною політики примирення. Утім, цим процесам має передувати згода сторін щодо сенсу, який вкладається в зазначені терміни. Сторони також мають визначитися з тим, про кого саме йдеться в словосполученні «учасники подій в окремих районах Донецької та Луганської областей», зокрема, чи може ця фраза стосуватися учасників цих подій з числа українських сил, залучених до АТО.

У контексті проведення амністії ключовим для нас є те, що миру без справедливості бути не може, тому амністія не має стосуватися тяжких злочинів. Ті, хто вчинили воєнні злочини, мають бути покарані. Це базовий постулат міжнародного кримінального права. Демократичні країни мають вимагати від урядів країн-учасників конфлікту (України та РФ) проведення ефективного розслідування та надати необхідну технічну та експертну допомогу у його проведенні та забезпеченні справедливого судового розгляду. Вимога здійснення амністії є логічною. Але амністія застосовується лише до засуджених у кримінальному порядку, що має стати результатом справедливого судового процесу. Відтак, кожен індивідуальний випадок вчинення злочину не може бути просто «пробачений», має відбутись належна судова процедура відповідно до національних правових норм з дотриманням міжнародних стандартів забезпечення прав людини, і лише по завершенні такої процедури засуджена особа може бути визнана суб'єктом, що підпадає під амністію відповідно до Мінських домовленостей. Будь-який інший варіант позбавлення відповідальності за вчинені злочини стверджуватиме існуючу на сьогодні на непідконтрольних Україні територіях безкарність і жодним чином не слугуватиме відновленню справедливості.

3. Окремий пункт Мінських домовленостей присвячений проведенню виборів на окупованих територіях. Такі **вибори за умов відсутності реального забезпечення прав людини перетворюються на ефективний інструмент легітимізації військових диктатур**. Тому проведенню виборів на Донбасі має передувати **створення умов, які мають реально забезпечити свободу слова, свободу мирних зібрань, свободу політичних об'єднань, право на справедливий суд тощо**. Врешті-решт, треба надати тверді гарантії безпеки людям, які були змушені виїхати із Донбасу тільки через політичні погляди. Без забезпечення таких умов виборчий процес стане фікцією, результати якої можна легко передбачити і без проведення голосування. Про вільне волевиявлення у ситуації, коли свобода та навіть життя виборців залежать від волі людей зі зброєю просто не може йти мова.

Також важливо наголосити, що Мінські домовленості жодним чином не торкаються питання окупації Криму Російською Федерацією, що призвело до масових грубих порушень прав людини, які щоденно відбуваються на півострові.

У ході правозахисної роботи ми постійно спілкуємося із людьми, які стали жертвами російсько-української війни на Донбасі. Окрім відновлення розірваних родинних зв'язків, зруйнованої інфраструктури та понівечених доль, цим людям потрібне відродження справедливості. Без реального забезпечення прав людини мир на Донбасі просто неможливий.

Олександра Матвійчук, Центр Громадянських Свобод
Володимир Щербаченко, Східноукраїнський центр громадських ініціатив
Наталія Целовальніченко, Луганська Правозахисна Група
Валерій Новіков, Луганський правозахисний центр «Альтернатива»
Олександр Букалов, Донецький Меморіал
Микола Козирев, громадський комітет захисту конституційних прав і свобод громадян